

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

عنوان پایان نامه

"فراتحلیلی بر پژوهش های انجام شده در مورد متغیرهای همبسته با خلاقیت"

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته سنجش و اندازه گیری

استاد راهنما :

دکتر نورعلی فرخی

استاد مشاور :

دکتر یحیی مهاجر

پژوهشگر :

معصومه زارعی

سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ

الرَّحِيمِ

تقدیم و تشکر:

تقدیم به

محضر مبارک مولای متقیان حضرت علی (ع) کسی که وجودش هستی بخش و چراغ راه هدایت در فرازونشیب زندگی است.

تقدیم به

خانواده ام که مرا به پیشرفت و تلاش تشویق کردند. و همسرم که سنگ صبورم بود. و دو فرزند عزیزم که رنج های زیادی در راه تحصیل متحمل شدند.

سپاسگزاری:

پروردگارا، اینک که پژوهش خود را به زیور نام تو می آریم، ضمن شکر گذاری به پیشگاه کبریائیت، بر خود لازم میدانم که مراتب سپاس و قدردانی خویش را از مساعی اساتید ارجمند و بزرگوارانی که در به ثمر رساندن این رساله سهم بسزایی داشته اند، ابراز دارم .

استاد محترم آقای دکتر نورعلی فرخی زحمات بی شائبه و بی منت شما، از جمله گرانبهاترین هدایایی بود که در طول سالهای تحصیل دریافت داشتم. با سپاس فراوان که با راهنمایی های دلسوزانه، ناهمواری ها را بر من هموار نمودید و با اندیشه ای نو، روح پژوهش را بر من معنای دیگر بخشیدید.

استاد محترم آقای دکتر یحیی مهاجر، مساعدت و توجه شما نسبت به اینجانب در این دوره تحصیلی عامل مؤثری در کسب موفقیت هایم بوده و بهره مندی از مشورت پیوسته با شما در غنای این اثر، قابل تقدیر می باشد.

استاد بزرگوارم و همه افتخارم پرفسور علی دلاور که همچون پدری مهربان، استادی بزرگ والا که خاطراتش تا مرگ در خاطراتم باقی است.

چکیده پژوهش

خلاقیت یکی از مهمترین سازه های روانشناسی است که شناسایی عوامل موثر بر آن موجب تحقیقات بسیار وسیعی از همان اولین روزهای شکل گیری علم روان شناسی شده است. در این پژوهش محقق با استفاده از فن آماری فراتحلیل به بررسی رابطه عوامل موثر شخصیتی (پنج عامل شخصیت)، هوش و اسکیزوتایپیا با خلاقیت پرداخت. جامعه آماری این تحقیق متشکل از کلیه پایان نامه ها و مقالات خارجی و داخلی بود. دلیل استفاده کردن از این متغیرها در این پژوهش به این دلیل بود که بین نتایج مطالعاتی که رابطه بین این متغیرها را باهم مورد بررسی قرار داده بودند نتایج منسجمی وجود نداشت؛ به همین سبب محقق با اجرای روش تحقیق فراتحلیل به این نتیجه گیری رسید که بین بازبودن به تجربه ها، برونگرایی، هوش و اسکیزوتایپیا با خلاقیت اندازه اثر مثبت و معنی داری وجود داشت ولی بین بعد توافق و وظیفه شناس بودن شخصیت با خلاقیت اندازه اثر معنی دار وجود نداشت، همچنین بین بعد روان رنجورخویی شخصیت و خلاقیت اندازه اثر منفی و معنی دار وجود داشت. همچنین اثر تعدیل کننده سن در رابطه بین عوامل شخصیت و خلاقیت مورد بررسی قرار گرفت. نتیجه این فراتحلیل نشان داد که اندازه اثر برای گروه بزرگسالان در رابطه خلاقیت و وظیفه شناس بودن در مدل ثابت معنی دار است و در بررسی رابطه بین سایر عوامل شخصیت با خلاقیت این اندازه اثر برای گروه بزرگسالان معنی دار بود.

واژگان کلیدی: خلاقیت، فراتحلیل، صفات شخصیت، هوش، اسکیزوتایپیا

فهرست مطالب.....	شماره صفحه
تقدیم و تشکر.....	ث
سپاسگذاری.....	ب
چکیده پژوهش.....	ت
فهرست مطالب.....	ث
فهرست جداول.....	خ
فصل اول: کلیات پژوهش.....	۱
مقدمه.....	۲
بیان مساله.....	۵
اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۸
اهداف پژوهش:.....	۸
فرضیه های تحقیق.....	۱۰
تعریف مفاهیم و اصطلاحات:.....	۱۱
فرا تحلیل.....	۱۱
فصل دوم: مبانی نظری پژوهش.....	۱۳
مقدمه.....	۱۴
تاریخچه تحقیق خلاقیت.....	۱۵
ارتباط خلاقیت با هوش:.....	۱۵
ارتباط خلاقیت با هوش:.....	۱۹
فرضیه تک سازه.....	۲۳
نظریه آستانه ای.....	۲۵
فرضیه استقلال.....	۲۷
تعديل کننده های ديگر.....	۲۹
رابطه شخصیت و خلاقیت.....	۳۱
فرایند اولیه و خلاقیت.....	۳۲
خلاقیت و تفکر فرایند اولیه.....	۳۶

۳۷	تفکر اولیه و تغییر سبک مدارانه.....
۳۹	فرایندهای اولیه و عاطفه در خلاقیت.....
۴۰	جنون و نبوغ: دو قطبی بودن و خلاقیت.....
۴۱	طیف دو قطبی.....
۴۲	دوقطبی و خلاقیت.....
۴۳	اختلالات خلقی در افراد خلاق.....
۴۵	خلاقیت در فراد دچار اختلال خلق.....
۴۶	اختلالات خلقی و خلاقیت: سوال در مورد علیت.....
۴۷	نبوغ و خلاقیت: اسکیزوفرنیا و خلاقیت.....
۴۷	طیف اسکیزوفرنیا.....
۴۸	اسکیزوفرنیا و خلاقیت.....
۵۱	اسکیزوفرنیا و خلاقیت: نتیجه گیری.....
۵۱	رابطه شخصیت و خلاقیت:.....
۵۳	شخصیت خلاق در هنر و علوم.....
۵۷	بررسی روشناختی: فراتحلیل.....
۶۳	مزایای فراتحلیل.....
۶۵	انتقاداتی بر فراتحلیل:.....
۶۶	توجیهی برای استفاده از روش فراتحلیل.....
۶۸	فصل سوم: روش شناسی تحقیق.....
۶۹	روش تحقیق.....
۷۰	معیار گنجاندن.....
۷۳	تحلیل آماری.....
۷۳	ترکیب اندازه های اثر.....
۷۳	فاصله اطمینان.....
۷۴	آزمون معناداری.....
۷۴	متغیرهای تعدیل کننده.....
۷۴	همگنی.....

۷۴.....	جامعه آماری.....
۷۴.....	نمونه آماری.....
۷۵.....	ب- ابزار گردآوری اطلاعات.....
۷۶.....	الف) شناسه تحقیق.....
۷۶.....	ب) مشخصات نمونه تحقیق.....
۷۶.....	ج) شاخصهای کیفی مطالعه.....
۷۶.....	د) شاخصهای آماری مطالعه.....
۷۷.....	تحلیل آماری.....
۷۸.....	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها.....
۷۹.....	مقدمه.....
۷۹.....	فرضیه اول.....
۸۳.....	فرضیه دوم.....
۸۶.....	فرضیه سوم.....
۸۹.....	فرضیه چهارم.....
۹۲.....	فرضیه پنجم.....
۹۵.....	فرضیه ششم.....
۹۸.....	فرضیه هفتم.....
۱۰۱.....	فرضیه هشتم.....
۱۰۲.....	فرضیه نهم.....
۱۰۲.....	فرضیه دهم.....
۱۰۳.....	فرضیه یازدهم.....
۱۰۵.....	فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری.....
۱۰۶.....	مقدمه.....
۱۱۱.....	محدودیت ها و پیشنهادات پژوهشی.....
۱۱۲.....	منابع.....

فهرست جداول..... شماره صفحه

جدول ۱-۲: خلاصه ای از ویژگیهای شخصیت افراد خلاق هنرمند و دانشمند..... ۵۵

جدول ۱-۲: داده های گنجانده شده در تحقیق به منظور بررسی رابطه بین باز بودن به تجربه ها و خلاقیت..... ۷۹

جدول (۲-۴): اندازه اثر کلی و فاصله اطمینان ۹۵٪ برای برآورد نقطه ای..... ۸۲

جدول (۳-۴): آزمون همگنی به منظور نشان دادن معنی داری واقعی انداز اثر..... ۸۲

جدول (۴-۴): داده های گنجانده شده در تحقیق به منظور بررسی رابطه بین برونگرایی و خلاقیت..... ۸۳

جدول (۵-۴): اندازه اثر کلی و فاصله اطمینان ۹۵٪ برای برآورد نقطه ای..... ۸۵

جدول (۶-۴): آزمون همگنی به منظور نشان دادن معنی داری واقعی انداز اثر..... ۸۵

جدول (۷-۴): داده های گنجانده شده در تحقیق به منظور بررسی رابطه بین روان رنجور خویی و خلاقیت..... ۸۶

جدول (۸-۴): اندازه اثر کلی و فاصله اطمینان ۹۵٪ برای برآورد نقطه ای..... ۸۸

جدول (۹-۴): آزمون همگنی به منظور نشان دادن معنی داری واقعی انداز اثر..... ۸۹

جدول (۱۱-۴): اندازه اثر کلی و فاصله اطمینان ۹۵٪ برای برآورد نقطه ای..... ۹۱

جدول (۱۲-۴): آزمون همگنی به منظور نشان دادن معنی داری واقعی انداز اثر..... ۹۲

جدول (۱۳-۴): داده های گنجانده شده در تحقیق به منظور بررسی رابطه بین وظیفه شناس بودن و خلاقیت... ۹۳

جدول (۱۴-۴): اندازه اثر کلی و فاصله اطمینان ۹۵٪ برای برآورد نقطه ای..... ۹۴

جدول (۱۵-۴): آزمون همگنی به منظور نشان دادن معنی داری واقعی انداز اثر..... ۹۵

جدول (۴-۱۶): تحقیقات گنجانده شده در فراتحلیل به منظور بررسی هوش و خلاقیت به همراه اطلاعات مربوط به اندازه اثر و

سایر اطلاعات مفید..... ۹۶

جدول (۴-۱۷): اندازه اثر کلی و فاصله اطمینان ۹۵٪ برای برآورد نقطه ای..... ۹۷

جدول (۴-۱۸): آزمون همگنی به منظور نشان دادن معنی داری واقعی انداز اثر..... ۹۸

جدول (۴-۱۹) تحقیقات گنجانده شده در فراتحلیل به منظور بررسی اسکیزوتایپی و خلاقیت به همراه اطلاعات

مربوط به اندازه اثر و سایر اطلاعات مفید..... ۹۸

جدول (۴-۲۰): اندازه اثر کلی و فاصله اطمینان ۹۵٪ برای برآورد نقطه ای..... ۱۰۰

جدول (۴-۲۱): آزمون همگنی به منظور نشان دادن معنی داری واقعی انداز اثر..... ۱۰۰

جدول (۴-۲۱): اندازه اثر و فاصله اطمینان برای سه گروه بزرگسال، جوان، نوجوان..... ۱۰۱

جدول (۴-۲۲): اندازه اثر و فاصله اطمینان برای سه گروه بزرگسال، جوان، نوجوان..... ۱۰۲

جدول (۴-۲۳): اندازه اثر و فاصله اطمینان برای سه گروه بزرگسال، جوان، نوجوان..... ۱۰۳

جدول (۴-۲۴): اندازه اثر و فاصله اطمینان برای سه گروه بزرگسال، جوان، نوجوان..... ۱۰۴

فصل اول

کلیات پژوهش

خلاقیت یکی از مهمترین نعمت های ذهن انسان بشمار می رود. در کل تاریخ، بدون آن که اشاره شود نقش بسیار اساسی در تحول فنی و فرهنگی در هر عصر بازی کرده است. علاوه بر این، خلاقیت نقش مهمی در زندگی روزمره بازی می کند. با این حال، هنوز هم سوء تفاهم های زیادی در مورد خلاقیت وجود دارد^۱ (گیلهوی، ۱۹۹۹).

سلیگمن^۲ (۱۹۹۳) در کتاب خود، آنچه که شما می توانید تغییر دهید و چیزی را که نمی توانید تغییر دهید، ذکر می کند که مردم زمان زیادی را تلف می کنند تا کاری را انجام دهند که به علت مکانیسم زیستی ذاتی نمی تواند تغییر کند. بنابراین، نکته مهم این است که افراد می بایست دانش و هوش برای شناختن از چیزی را که می توانند تغییر دهند و چیزی را که نمی توانند تغییر دهند داشته باشند.

تحقیقاتی که به منظور بالابردن خلاقیت صورت گرفته است در طی نیم قرن گذشته بعد از کار گیلفورد رواج یافته است. بر اساس مطالعات صورت گرفته شده، نشان داده شده است که خلاقیت توسط برنامه های آموزشی مختلف می تواند بهبود یابد (روز^۳ و لین^۴، ۱۹۸۴؛ اسکوپ^۵ (۱۹۹۹)؛ اسکات^۶، لریترز^۷، مومفورد^۸، ۲۰۰۴؛ تورنس^۹، ۱۹۷۲).

خلاقیت به صورت های مختلفی تعریف شده است، از دیدگاه سنتی که شامل "یک راه حل معطوف به راه حل های بنیادی یا تولیدات جدید"^{۱۰} (گاردنر^{۱۰}، ۱۹۸۸، ص ۱۰) و "ساختن چیزی که قبلا وجود نداشته است"^{۱۰} (روسکوز-اولد

---

¹- Gilhooly
²- seligman
³-Roze
⁴-Lin
⁵-scope
⁶- Scott
⁷- LERITZ
⁸- MUMFORD
⁹- Torrance
¹⁰-Gardner

سن^۱، ۱۹۹۳، ص ۱۹۱) می شود. دیکشنری دانشگاهی وبستر جدید خلاقیت را به صورت "اختراعات هنری و هوشمندانه" تعریف می کند و موران، ساویرز، فو، و میلیگرام^۲ (۱۹۸۳) خلاقیت را به صورت "تولید محصولاتی که نامعمول، با کیفیت بالا، و از لحاظ اجتماعی مفید تعریف می کنند. بیشتر موقعیت های نظری شامل ارجاع به برخی از اشکال تعریف دوباره ایده ها می شوند (گیلفورد^۳، ۱۹۶۷؛ تورنس، ۱۹۷۲). اوبرایان^۴ و مک آرتور^۵ (۱۹۶۹) پیشنهاد می کنند که دیدگاه پذیرفته شده رایج عبارت از الگوی پیچیده تواناییهایی که بسط، و تعریف مجدد ایده ها را با حساسیت به مسائل ترکیب می کند تا اینکه راه حل بنیادی یا نامعمول به یک مساله تولید شود." گفته می شود که خلاقیت عاملی است که افراد برجسته را در جامعه مشخص می سازد (والاچ^۶، ۱۹۷۱؛ گاردنر، ۱۹۸۸). سن^۷ و هاگتوت^۸ (۱۹۹۳) ادعا می کنند که "خلاقیت یکی از کیفیت های بسیار ارزشمند است که زندگی روزانه ما را تحت تاثیر قرار می دهد". بنابراین شگفت انگیز نیست که مدارس ما باید خلاقیت را در مدارس تشویق و آموزش دهند. خلاقیت می بایست به منظور تسهیل در آموزش موثر آن باید آموزش داده شود. علاوه بر این لازم است که ما همبسته ها و عوامل موثر در خلاقیت را بشناسیم.

طبق نظریه روانکاوان افراد خلاق دارای آسیب شناسی های روانی چندی می باشند. هرشمن^۹ و لایب^{۱۰} (۱۹۸۸) به این نتیجه رسید که افراد بزرگی نظیر نیوتن، بتهون، دیکنز، و ون گوگ دارای نشانگان مانیک-دپرسیو بودند. آنها

---

^۱ - Roskoz-eweldson

^۲ - Miligira

^۳ - Gilford

^۴ - O, BRAYAN

^۵ - Macarthur

^۶ - Wallach

^۷ - sen

^۸ - Hagdwet

^۹ - Hershman

^{۱۰} - leib

فرض می کنند که حالت های مانیا در این گونه افراد خلاق باعث احساسات جاه طلبی می شده و حالت های افسردگی باعث دوره درون نگری و فاصله گیری از حواس پرتی های اجتماعی می شده است.

زمانی که گیلفورد (۱۹۶۷، ۱۹۶۸) یک رویکرد روانسنجی به خلاقیت را توسعه داد، همبسته های خلاقیت معلوم و آشکار شدند. گیلفورد خلاقیت را متشکل از حساسیت به مسائل، سیالی در تولید ایده ها می دانست و این ویژگیها را در آزمون های خلاقیت خود آورده است (گیلفورد، ۱۹۵۰). آمایل^۱ (۱۹۸۳) سبک های شناختی خاصی را به عنوان هدایتگر خلاقیت مورد ملاحظه قرار داد. برای مثال، به تعلیق انداختن قضاوت، گزینه های اختیاری اتخاذ کردن، شکستن فضای ذهنی، و استفاده گسترده از مقولات. انگیزش درونی و دارا بودن مهارت های مربوط به حوزه مورد مطالعه نیز برای توانایی خلاقانه ضرورت دارند. هایز^۲ (۱۹۸۹) چندین صفات شخصیتی را که با خلاقیت همبستگی دارند بررسی کرده است. طبق این تحقیق، افراد خلاق گرایش به این دارند که باهوش، مستقل، منعطف در تفکر، معطوف به کار، و گرایش به اصیل بودن داشته باشند.

---

^۱ - Amabile

^۲ - Hayes

بیان مساله

بی گمان یکی از اهداف آموزش و پرورش هر کشوری تربیت افرادی است که بتوانند به سطح عالی حوزه شناختی یعنی خلاقیت و نوآوری دست یابند. بیش از ۶۰ تعریف از خلاقیت در ادبیات روانشناسی وجود دارد (تیلور^۱، ۱۹۸۸). یک تعریف روشن و واضحی از خلاقیت هنوز وجود ندارد. برخی از تلاش ها در جهت توسعه آزمون هایی نظری CQ یا ضریب خلاقیت صورت گرفته است؛ همانطور که در مورد ضریب هوشی وجود دارد، با این حال این تلاش ها ناموفق بوده اند (پلاکر^۲ و رنزولی^۳، ۱۹۹۹). این مشکل به علت فقدان عینیت در سنجش خلاقیت بوده و درحقیقت به علت استانداردها و معیارهای مختلف این تعریف بوده است. با این حال، تولید یک ایده که هم نوین و هم مفید باشد عموماً به عنوان یک ویژگی هسته ای خلاقیت پذیرفته شده است (بار آن^۴، ۱۹۹۵؛ مومفورد^۵، ۲۰۰۳). محققان مختلفی به سنجش این سازه اقدام کرده اند (بتی^۶، ۲۰۰۷؛ رونسو^۷، ۲۰۰۴). آنهایی که تاکید بر دیدگاه معطوف بر شخصیت نسبت به خلاقیت دارند، معمولاً خلاقیت را با توجه به صفات شخصی نظیر هوش و شخصیت مورد سنجش قرار می دهند (گیلفورد، ۱۹۵۰، به نقل از فورنهام و همکاران، ۲۰۰۸). برخی نیز خلاقیت را از دید آسیب شناختی مورد سنجش قرار می دهند، یعنی به عنوان نتیجه فرایندهای شخصیتی نامعمول تعریف می کنند (آیزنک^۸، و فورنهام، ۱۹۹۳). برخی نیز خلاقیت را با توجه به فرایندهای فکری مثل حل مساله (مدنیک^۹، ۱۹۶۲) مورد سنجش قرار می دهند. خلاقیت قطعاً یک سازه چند وجهی است که به چندین مولفه مربوط می شود (آماییل،

---

¹- Tailor
²- Plucker
³-Renzulli
⁴- Barron
⁵-Mumford
⁶-Batey
⁷- Runco
⁸-Eysenck
⁹- Mednick

۱۹۸۳، ۱۹۹۶؛ آیزنک، ۱۹۹۳، ۱۹۹۵؛ گیلفورد، ۱۹۵۰؛ وودمن^۱ و شونفیلد^۲، ۱۹۸۹). این مولفه شامل توانایی شناختی، عامل های شخصیتی، سبک شناختی، انگیزش، دانش و محیط (دودز^۳، اسمیت^۴، و وارد^۵، ۲۰۰۲؛ موس^۶، ۲۰۰۲) و ارزشیابی می شود (رونکو، ۲۰۰۴). این تعامل بین مولفه ها و محیط برای عملکرد خلاقانه در حوزه حوزه های متفاوت پیچیده است. بنابراین استفاده از آزمون های مختلف معیار مختلف خلاقیت ضروری است. علی رغم پیچیدگی ارتباط متغیرهای همبسته با خلاقیت هنوز هم توافق زیادی وجود دارد که تفاوت فردی با خلاقیت همبسته هستند (بتی، ۲۰۰۷).

مروری بر ادبیات تحقیق نشان می دهد که اکثر تحقیقات صورت گرفته در مورد خلاقیت عمدتاً به رابطه خلاقیت با متغیرهای هوش، شخصیت، اسکیزوتایپی، و هیپومانیا اشاره کرده اند. اما نتایج تحقیقات در کل با همدیگر هماهنگ نبوده اند و نتایج ضد و نقیضی در نتایج پژوهش ها دیده می شود. از اینرو محقق قصد این دارد که بتواند یک دیدگاه یکپارچه از نتایج تحقیقات صورت گرفته در مورد خلاقیت را در قالب یک تحقیق منسجم ارائه بدهد. بنابراین محقق با استفاده از تحقیق فراتحلیل به این کار اقدام کرده است.

فرا تحلیل اشاره بر یک روش ترکیبی دارد که به منظور خلاصه، ادغام، و تفسیر نتایج تحقیقات تجربی اولیه دارد که احتمالاً به طور معنادار مورد مقایسه قرار می گیرند (لیپسی^۷ و ویلسون^۸، ۲۰۰۱). فراتحلیل یک نقش چند وجهی در فرایندهای تحقیقی دارد که یکی از آنها چاپ یک خلاصه ای است که داده های موجود در یک سوال تحقیقی

---

¹-Woodman
²- Schoenfeldt
³-Dodds
⁴- Smith
⁵- Ward
⁶-Moss
⁷-Lipsy
⁸-Wilson

معلومی را ترکیب می کند. فرا تحلیل همچنین می تواند یک نقش اساسی در طرح تدابیر، طراحی مطالعات جدید، و انتشار نتایج داشته باشد (بورنستین^۱، هگز^۲، ۲۰۰۹).

به منظور ادغام موفق و مقایسه نتایج در طی مطالعات، یک فراتحلیل هر یافته تحقیقی را در شکل آثار تیماری، یا اندازه اثر نشان می دهد (لیپزی، ویلسون، ۲۰۰۱). اگر اثر تیمار از مطالعه ای به مطالعه دیگر همسان باشد، بنابراین می توانیم به نتیجه ترکیبی توجه خاصی را مبذول کنیم. این اتفاق زمانی که محقق مطمئن است که همه مطالعات از لحاظ کارکردی یکسان است اتفاق می افتد (مثلا، محققان مشابه، روشهای نمونه گیری، و اندازه گیری). در اغلب مواقع، فراتحلیل با مطالعاتی سروکار دارد که توسط افراد مختلف بکار برده می شود، و باعث می شود که این نوع از همسانی ها محقق نشود (بورنشتاین، هگز، و روتستین، ۲۰۰۷). چنانچه بورنشتاین، هگز، و روتشتین بیان می کنند که هدف فرا تحلیل تنها ترکیب نیست بلکه ترکیب داده ها در مطالعات چندگانه است. یک تحقیق فراتحلیل با یک بیان مساله شروع می شود که شامل مشخص کردن ادبیات تحقیق در زمینه یک حوزه خاص است. چهار مرحله اصلی در اجرای یک فراتحلیل وجود دارد که شامل بازیابی مطالعات^۳، اندازه اثر^۴، روشهای کدگذاری^۵، و تحلیل داده ها^۶ می شود (لیپزی و ویلسون، ۲۰۰۱).

---

¹-Burnastain

²-Hegdes

³-Refinding study

⁴- Effect size

⁵- Coding methods

⁶-Data anlysis

اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت و ضرورت خلاقیت و فرایند رو به رشد آن در عصر حاضر توجه پژوهشگران و برنامه ریزان آموزشی را به تحلیل و بررسی خلاقیت از دید آموزشی جلب کرده است.

نظامهای آموزشی با توجه به برنامه ها، اهداف، محتوا، وامکانات آموزشی خود نقش موثری در فعال سازی یا تضعیف توانایی خلاقیت در افراد دارند. لذا از مدتها پیش بازنگری در برنامه های درسی و آموزشی و اصلاح آنها برای کمک به توسعه این توانایی در کودکان و نوجوانان محور توجه اغلب جوامع قرار گرفته است. ما نیز برای احیای این استعداد و توانایی نیازمند تحول اساسی و عمیق در نظام آموزشی خود هستیم. این امر مستلزم آن است که موقعیت کنونی خود را بشناسیم تا بتوانیم برای ارتقای نظام آموزش برنامه ریزی کنیم.

اعتقاد بر این است که خلاقیت عاملی است که افراد برجسته را در جامعه مشخص می سازد (والاچ^۱، ۱۹۷۱؛ گاردنر، ۱۹۸۸). سن^۲ و هاگتوت^۳ (۱۹۹۳) ادعا می کنند که "خلاقیت یکی از کیفیت های بسیار ارزشمند است که زندگی روزانه ما را تحت تاثیر قرار می دهد". بنابراین شگفت انگیز نیست که مدارس ما باید خلاقیت را در مدارس تشویق و آموزش دهند. خلاقیت می بایست به منظور تسهیل در آموزش موثر آن باید آموزش داده شود. علاوه بر این لازم است که ما همبسته ها و عوامل موثر در خلاقیت را بشناسیم.

در چند سال اخیر تحقیقات زیادی در زمینه رابطه بین خلاقیت و پنج عامل شخصیت، هوش، اسکیزوتایپی صورت گرفته است، اکثر این تحقیقات نتایج منسجمی نداشته اند و در گروه های مختلف و در تحقیقات مختلف نتایج گاهی متضاد و متناقض مشاهده شده است (فورنهام و همکاران، ۲۰۰۸). از اینرو در این پژوهش تحقیقی فراتحلیل صورت

---

¹- Walach

²- Sen

³- Hagdwet

گرفته می شود تا نتایج تحقیقات مختلف را در هم ادغام کرده و یک نتیجه گیری منسجم در این زمینه صورت بگیرد. نتایج این یافته ها از نظر نظری می تواند برخی از تناقضات موجود در ادبیات پژوهشی را حل کرده، چرا که یافته های این پژوهش نشان خواهند داد که احتمالاً برخی از مطالعات دچار سوگیری بوده و نتیجه این پژوهش که از ترکیب همه مطالعات حاصل می شود، این ابهامات را بر طرف خواهد ساخت.

از نظر کاربردی وجود یک رابطه واقعی بین متغیرها در تحقیق خلاقیت برای مسوولین آموزش و پرورش و آموزش عالی می تواند در جهت شناخت استعداد های بالقوه یاری گر باشد.

اهداف پژوهش:

- ۱- بررسی اندازه اثر رابطه بین پنج عامل شخصیت و خلاقیت
- ۲- بررسی اندازه اثر رابطه بین هوش و خلاقیت
- ۳- بررسی اندازه اثر رابطه بین اسکیزوتایپی و پنج عامل شخصیت
- ۴- بررسی اندازه اثر تفاوت بین اندازه اثر رابطه بین پنج عامل شخصیت و خلاقیت با توجه به تاثیر تعدیل

کننده سن

- ۵- بررسی تفاوت بین اندازه اثر رابطه بین هوش و خلاقیت با توجه به تاثیر تعدیل کننده سن
- ۶- بررسی تفاوت بین اندازه اثر رابطه بین هوش و خلاقیت با توجه به تاثیر تعدیل کننده سطح هوشی
- ۷- بررسی تفاوت بین اندازه اثر رابطه بین اسکیزوتایپی و خلاقیت با توجه به تاثیر تعدیل کننده سن